

Spreken leerjaar 1 en 2 vmbo-b/k

Doelen

Specifiek voor vmbo-b/k geldt op het gebied van spreken het volgende doel op 1F: *De leerling kan in eenvoudige bewoordingen een beschrijving geven, informatie geven, verslag uitbrengen, uitleg geven en instructie geven in alledaagse situaties in en buiten school.*

Toch zullen ook in de onderbouw van het vmbo al zwaardere eisen worden gesteld aan de presentatievaardigheid, al stellen we daaraan niet de eisen die we op havo/vwo-niveau stellen. Bovendien zullen de onderwerpen waarover zij een presentatie moeten houden veelal eenvoudiger zijn, meer in de interessesfeer liggen van de leerlingen en anticiperen op hun toekomstige beroepssfeer.

Bied de leerlingen intensieve ondersteuning bij het voorbereiden van hun presentaties. Stel hen praktische en simpele stappenplannen ter hand die hen bij de voorbereiding kunnen helpen. De volgende criteria kunnen van pas komen bij het instrueren van de leerlingen en het beoordelen van de presentaties:

- Het taalgebruik is begrijpelijk voor de luisteraars.
- De leerling spreekt met het juiste volume, en wisselt tempo en toonhoogte af.
- De leerling is zich bewust van zijn houding, en gebruikt gebaren en mimiek.
- De leerling presenteert de informatie volledig en in goede volgorde, en gebruikt afwisselend lange en korte zinnen.
- De leerling let op zijn publiek en is voor iedereen goed te zien en te verstaan.
- De leerling zorgt voor oogcontact met zijn publiek en probeert de aandacht vast te houden, bijvoorbeeld door vooraf en achteraf korte vragen te stellen.

U hoeft er niet naar te streven dat de presentaties van de leerlingen direct aan deze criteria voldoen. Dat is niet reëel. Besteed er wel structureel aandacht aan en let erop welke leerlingen speciale aandacht nodig hebben bij bepaalde aspecten.

Didactische richtlijnen

Hanteer bij het lesgeven aan vmbo-leerlingen in de onderbouw van de basis- en kaderberoepsgerichte leerweg de volgende didactische richtlijnen:

Richtlijn 1: Creëer en benut gelegenheden om leerlingen verhalen te laten vertellen en stel hier ook eisen aan.

Het vertellen van verhalen verkleint de drempel naar het presenteren. Daarbij hoeft het niet om fictieve verhalen te gaan. Aan de hele klas vertellen wat je hebt meegemaakt, draagt bij aan allerlei aspecten van taalvaardigheid en vormt een uitstekende gelegenheid om de drempel naar het presenteren te verkleinen. Stel eisen aan het vertellen, geef tips, laat leerlingen reflecteren op de vorm.

Richtlijn 2: Ondersteun leerlingen bij de voorbereiding van een presentatie.

In de voorbereidingsfase zoeken de leerlingen informatie op en verwerken deze in hun presentatie. Help de leerlingen hoe zij dit stap voor stap kunnen doen. Help hen een onderwerp te kiezen, informatie te verzamelen, informatie te selecteren en te ordenen, een 'draaiboekje' op te stellen, hulpmiddelen vast te stellen en een veilige oefensituatie te creëren.

Richtlijn 3: Laat leerlingen een presentatie in tweetallen of in kleine groepjes voorbereiden en presenteren.

Een presentatie houden is voor veel leerlingen moeilijk en spannend. Voor hen kan het veilig en leerzaam zijn om een presentatie in tweetallen voor te bereiden en te presenteren; de leerlingen hebben dan houvast aan elkaar en leren ook van elkaar.

Richtlijn 4: Zorg ervoor dat er na afloop van een presentatie gelegenheid is om vragen te stellen.

Gelegenheid om vragen te stellen naar aanleiding van een presentatie dient een vast onderdeel te zijn van de cyclus. Maak hierbij altijd onderscheid tussen informatieve en kritische vragen. Als bij de nabespreking blijkt dat andere leerlingen ook kennis hebben over het onderwerp, kan er een boeiende discussie ontstaan.

Richtlijn 5: Zorg ervoor dat er na afloop van een presentatie gelegenheid is voor reflectie en het geven van feedback.

Geef als leerkracht gerichte feedback maar betrek ook leerlingen daarbij. Bespreek volgens een vast patroon met de leerlingen de verschillende onderdelen van de presentatie na. De feedback kan betrekking hebben op de informatieve waarde van de presentatie, de duidelijkheid van de informatie, de opbouw van het verhaal, de formulering en de interactie met het publiek.

Tijdsbesteding

Zorg dat door het jaar heen alle leerlingen ten minste twee keer een presentatie houden. Een presentatie kun je beoordelen op de informatieve waarde (vertelt de leerling iets nieuws, kunnen andere leerlingen er iets van leren?), de opbouw van de presentatie (bevat hij een inleiding, een kern en een slot; wordt alle informatie goed uitgelegd?), op duidelijkheid (sluit het verhaal aan bij de voorkennis van de luisteraars?), op de wijze van formuleren (spreektempo, grammaticale opbouw, afwisseling van kortere en langere zinnen, manier waarop de leerling eventuele spreekfouten opmerkt en verbetert).

Toetsing en differentiatie

Toetsmateriaal op het gebied van spreekvaardigheid is nauwelijks voorhanden, dus u zult opdrachten moeten inzetten als toets.

Differentiatie is mogelijk door te variëren in de nabijheid van de opdrachten: 'dichtbij of verder van huis'. Er zijn altijd weer situaties te bedenken waarin aan de spreekvaardigheid van de leerlingen hogere eisen worden gesteld. Onder meer zijn de voorkennis over het onderwerp, de context, het publiek en de eisen die u stelt aan het verwerkingsniveau bepalend. Daarnaast kunt u variëren in de hantering van de beoordelingscriteria, die overigens transparant moeten zijn. Uiteraard kunt u

leerlingen op grond uw waarneming bij eerdere spreekbeurten specifieke aandachtspunten meegeven. Denk aan leerlingen die te zacht spreken, te snel spreken, of geen lichaamstaal gebruiken.

Voorbeelden van beoordelingscriteria, los van de vraag of de leerling heeft voldaan aan de opdracht:

- De informatieve waarde (vertelt de leerling iets nieuws, kunnen andere leerlingen er iets van leren?).
- De opbouw van de presentatie (bevat hij een inleiding, een kern en een slot?).
- Wordt alle informatie goed uitgelegd?
- Is de leerling duidelijk; sluit hij goed aan bij de voorkennis van de luisteraars?
- De wijze van formuleren (spreektempo, grammaticale opbouw, afwisseling van kortere en langere zinnen, manier waarop de leerling eventuele spreekfouten opmerkt en verbetert).